

Ministerie van Financiën

> Retouradres Postbus 20201 2500 EE Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Directie Financiële Markten

Korte Voorhout 7
2511 CW Den Haag
Postbus 20201
2500 EE Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Ons kenmerk
2018-0000196119

Uw brief (kenmerk)

Datum 3 december 2018
Betreft CO₂-stresstesten

Geachte voorzitter,

Uw Kamer heeft mij verzocht nader in te gaan op nut en noodzaak van CO₂-stresstesten.¹ Recent heeft DNB ook een dergelijke stresstest gepubliceerd, waarin zij theoretische stressscenario's van de energietransitie doorrekent voor het Nederlands financieel systeem.

In deze brief ga ik, mede namens de minister van Economische Zaken en Klimaat, in op klimaat- en transitierisico's voor financiële instellingen, het nut en de noodzaak van CO₂-stresstesten, het belang van transparantie over klimaatimpact en heldere transitiepaden.

Voor de financiële stabiliteit is het van belang dat financiële instellingen de risico's op hun balans als gevolg van klimaatverandering in kaart brengen en daar actie op ondernemen. Daarnaast speelt het gehele bedrijfsleven, waaronder financiële instellingen, een cruciale rol in het faciliteren van de transitie naar een CO₂-neutrale energievoorziening. Beide belangen versterken elkaar.

Klimaat- en transitierisico's voor de financiële sector

Financiële instellingen lopen twee typen risico's als gevolg van klimaatverandering en de transitie naar een CO₂-neutrale energievoorziening. Ten eerste lopen zij fysieke risico's als gevolg van een veranderend klimaat, bijvoorbeeld door een toename in schade van overstromingen of droogte. Zo kunnen verzekeraars te maken krijgen met grotere schadelasten. Ook beleggers en investeerders kunnen geraakt worden door forse afschrijvingen op investeringen na grote schade. Daarnaast lopen financiële instellingen risico's door blootstellingen op sectoren waarin krimp plaatsvindt als gevolg van de transitie naar een CO₂-neutrale

---

¹ Handelingen II 2017-2018, 71-29

energievoorziening. Financiële instellingen die relatief veel uitzettingen hebben op deze sectoren kunnen op den duur te maken krijgen met grote afschrijvingen. Dit wordt ook wel de koolstofzeepbel genoemd.

Directie Financiële Markten

Ons kenmerk
2018-0000196119

Ten aanzien van de fysieke risico's stelt DNB in haar studie 'De Nederlandse financiële sector veilig achter de dijken?', dat Nederlandse financiële instellingen relatief beperkt uitzettingen hebben op voor klimaatverandering kwetsbare regio's.² Wel stelt DNB dat het aannemelijk is dat schadeverzekeraars worden geconfronteerd met hogere schadelasten. Om het transitierisico in kaart te brengen heeft DNB voor dit rapport onderzoek gedaan naar de blootstellingen van financiële instellingen aan CO₂-intensieve sectoren. Deze blootstellingen zijn het grootst voor pensioenfondsen (12,4 procent van het balanstotaal) en banken (11 procent). Bij verzekeraars zijn blootstellingen een stuk lager (4,5 procent). Klimaatstresstesten bouwen voort op deze bevindingen, door de effecten van verschillende theoretische transitie-scenario's door te rekenen op de uitzettingen van instellingen.

Klimaatstresstesten

Door middel van stresstesten wordt de weerbaarheid van financiële instellingen getoetst. Dit gebeurt door te berekenen hoe financieel-economische schokken balansen raken. De uitkomsten brengen de kwetsbaarheden voor individuele financiële instellingen, of het bredere financieel stelsel, in kaart. Instellingen voeren zelf interne stresstesten uit als onderdeel van hun risicobeheer. Daarnaast voeren ook toezichthouders, waaronder de Europese Bankautoriteit (EBA), stresstesten uit. Hierbij kijken zij bijvoorbeeld naar de gevolgen voor banken van het uitbreken van een forse wereldwijde recessie. Uitkomsten van stresstesten kunnen aanleiding geven voor versterkt toezicht en het aanscherpen van de prudentiële eisen. Het doel van specifieke klimaatstresstesten is om kwetsbaarheden van financiële instellingen voor verschillende klimaatscenario's in kaart te brengen. In reguliere stresstesten voor schadeverzekeraars besteedt DNB reeds aandacht aan fysieke risico's van klimaatverandering. Ook in Europees verband worden in de stresstesten voor verzekeraars klimaatscenario's reeds meegenomen.

In de stresstest die DNB 8 oktober jl. heeft gepubliceerd, is voor het eerst doorgerekend wat de gevolgen van de energietransitie kunnen zijn voor het Nederlands financieel systeem als geheel.³ DNB kijkt in de stresstest onder andere naar de gevolgen van disruptief klimaatbeleid, een snelle technologische verandering en de onzekerheid omtrent klimaatbeleid voor financiële instellingen. DNB laat zien dat deze verschillende scenario's potentieel tot grote afschrijvingen kunnen leiden. De uitkomsten van de stresstest verschillen sterk per type financiële instelling. DNB schrijft dat de effecten afhangen van de gekozen scenario's en de modelmatige veronderstellingen.

Volgens DNB zijn verdere stappen te zetten ten aanzien van datakwaliteit en in de ontwikkeling van de economische modellen om de transitie in te modelleren. Hier ligt volgens DNB een rol voor toezichthouders en instellingen zelf. In internationaal

² https://www.dnb.nl/binaries/1706275_Klimaatverandering_NL%20WEB_def_tcm46-363851.pdf?2017101116

³ https://www.dnb.nl/binaries/114869_OFS_Najaar_2018_WEB_tcm46-379387.PDF

verband (*Network of Central Banks and Supervisors for Greening the Financial System*, NGFS) werkt DNB al samen met andere toezichthouders aan stresstesten. Verder heeft de Europese Commissie, in het kader van het actieplan 'Duurzame groei financieren', de Europese toezichthoudende autoriteiten gevraagd bij te dragen aan het verder ontwikkelen van klimaatstresstesten, bijvoorbeeld door het uitwerken van scenario's van de transitie.

Directie Financiële Markten

Ons kenmerk
2018-0000196119

Gezien het grensoverschrijdende karakter, ben ik voorstander van internationale en Europese samenwerking op dat vlak. Ik vind het verder van groot belang dat financiële instellingen en toezichthouders op korte termijn meer inzicht krijgen in de klimaatimpact en transitierisico's die gepaard gaan met hun investeringen. Dat maakt het vervolgens ook makkelijker om de effecten van verschillende klimaat- en transitie scenario's door te rekenen. De stresstest van DNB is een goede eerste stap in de ontwikkeling van klimaatstresstesten en een aanmoediging in het verder incorporeren van deze risico's in het risicobeheer van banken. DNB kijkt daarnaast hoe zij klimaatrisico's verder in het toezicht kan verankeren.

Helder transitiepad

Bovengenoemde stresstest laat zien dat zowel beleidonzekerheid, als het uitblijven van klimaatbeleid gevolgen kunnen hebben voor de financiële stabiliteit. Via het af te spreken Nederlandse klimaatakkoord worden langjarige, heldere paden opgesteld met betrekking tot de energietransitie. In de taakgroep financiering praat de financiële sector over concrete plannen en aanbevelingen om de beoogde transitie te faciliteren of te versnellen. Deze betrokkenheid van banken, verzekeraars en pensioenfondsen draagt mijns inziens tevens bij aan het mitigeren van risico's en het verduurzamen van investeringen.

Nederlandse financiële instellingen werken daarnaast aan methodieken om de CO₂-voetafdruk van hun portefeuille in kaart te brengen, onder andere middels het *Platform for Carbon Accounting Financials* (PCAF). Dit zal bijdragen aan het identificeren van de CO₂-impact van verschillende activa op hun balans en zal een aanzet geven tot het verduurzamen van hun balansen. Ik vind het in dat kader bemoedigend dat een groep Nederlandse financiële instellingen zich heeft gecommitteerd aan de klimaatdoelstellingen van het kabinet via de zogenoemde 'Spitsbergen Ambitie.' Deze instellingen willen klimaatverandering tegengaan via hun financieringen en beleggingen. Hun doel is gezamenlijk de transitie naar een groene en koolstofarme economie te versnellen. Hiervoor willen zij onder andere inzicht verkrijgen in hun CO₂-voetafdruk en hierover extern gaan rapporteren. Ik steun het werk van deze instellingen van harte en moedig andere financiële instellingen aan om dit voorbeeld te volgen. Ook in Europa lopen op dit moment initiatieven om meer duidelijkheid te krijgen over de duurzaamheid van investeringen.⁴

Tot slot

Stresstesten spelen een belangrijke rol in het weerbaar houden van het financieel systeem. Klimaatrisico's dienen – net als andere relevante risico's – te worden meegenomen in deze stresstesten en waar nodig in het toezicht. Dat vraagt om

---

⁴ Kamerstuk II 22112 nr. 2545

goede data en plausibele scenario's. Ik zie hier een belangrijke rol voor financiële instellingen en voor toezichthouders. Het is dan ook positief dat instellingen deze handschoen oppakken. Een goede eerste stap is om de CO₂-voetafdruk inzichtelijk te maken, en hierover extern te rapporteren. Een volgende stap is dat instellingen vervolgens ook reductiedoelstellingen gaan stellen. Er lopen nu gesprekken om dit over de hele breedte van de financiële sector te gaan doen. Ik ben van mening dat daarmee ook een belangrijke bijdrage kan worden geleverd aan de transitie.

Directie Financiële Markten

Ons kenmerk
2018-0000196119

Gezien het grensoverschrijdend karakter van de klimaatproblematiek, zal ik mij in Europees en internationaal verband inzetten voor transparantie, het inzichtelijk maken van de klimaatimpact van investeringen en het publiceren van deze risico's. Daarbij zal ik nadrukkelijk ook verwijzen naar de goede initiatieven die in Nederland worden ontplooid.

Hoogachtend,

de minister van Financiën,

W.B. Hoekstra